

ROLA OBIEKTÓW POGÓRNICZYCH Z OBSZARU GEOPARKU PRZEDGÓRZE SUDECKIE W EDUKACJI GEOLOGICZNEJ I GEOTURYSTYCE

Katarzyna SZADKOWSKA

Mateusz SZADKOWSKI

Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Oddział Dolnośląski

*sztolnie, hałdy, nieczynne kamieniołomy,
geoedukacja, geoturystyka*

Różnorodność geologiczna terenu Geoparku Przedgórze Sudeckie i wielowiekowe tradycje górnicze tego obszaru mają przełożenie na widoczne do dzisiaj pozostałości dawnej działalności górniczej w postaci nieczynnych kamieniołomów, starych sztolni czy hałd. Obiekty te mają ogromny potencjał geoedukacyjny i geoturystyczny oraz mogą przyczynić się zarówno do popularyzacji wiedzy geologicznej, jak i rozwoju gospodarczego regionu.

Geopark Przedgórze Sudeckie zlokalizowany jest w południowo-zachodniej części Polski i zajmuje obszar około 1 961 km², rozciągając się od masywu Ślęży na północy po sudecki uskoczek brzeżny na południu. Ze względu na bliską odległość granic Geoparku od największej aglomeracji regionu, teren ten stanowi doskonały cel wyjazdów turystycznych dla mieszkańców Wrocławia. Jednak poza wyjątkowo popularną i obecną w powszechnej świadomości okolicą masywu Ślęży, znaczna część Geoparku nadal pozostaje nieodkryta dla szerokiego grona turystów.

Szczególne znaczenie w kontekście geoturystycznym dla Geoparku niesie wyjątkowa różnorodność geologiczna tego terenu i związana z nią nierozzerwalnie od wieków bogata historia eksploatacji surowców skal-

nych, metali i cennych kamieni ozdobnych. Niestety, w obecnych czasach górnictwo często wywołuje przede wszystkim skojarzenia negatywne, nie-rzadko podkreślane przez dostrzegalne w krajobrazie pozostałości działalności górniczej i przeróbczej – rzucające się w oczy kamieniołomy czy hałdy w powszechnym odczuciu uznawane są za obiekty niszczące środowisko i pejzaż regionu. Podobna sytuacja dotyczy górnictwa podziemnego. Stare kopalnie postrzegane są przeważnie jako potencjalne zagrożenie dla życia albo źródło szkód górniczych. Jednak z punktu widzenia popularyzacji wiedzy geologicznej i rozwoju geoturystyki obiekty związane z dawnym górnictwem są wręcz bezcenne. Umożliwiają one bezpośredni wgląd w budowę geologiczną regionu, co ma szczególne znaczenie w przypadku obszarów takich jak Geopark Przedgórze Sudeckie, gdzie liczba naturalnych odsłoneń skalnych nie jest wystarczająca, by w pełen sposób unaocznic bogactwo i złożoność geologii obszaru. Jednocześnie potrafią budzić żywe zainteresowanie odbiorców: cóż lepiej działa na wyobraźnię niż świadomość przebywania w dawnej kopalni, szczególnie podziemnej?

Ze względu na dynamicznie rozwijającą się gałąź turystyki poznawczej, jaką jest geoturystyka i idące za tym rosnące oczekiwania (geo)turystów, wybrane obiekty pogórniczne mają szansę przyczynić się zarówno do rozwoju gospodarczego regionu, jak i popularyzacji nauk o Ziemi. Edukacja geologiczna w oparciu o dawne miejsca wydobycia surowców nie tylko umożliwia oswojenie odbiorców z zagadnieniami górniczymi i budowanie większego zrozumienia dla szeroko pojętej kwestii eksploatacji; stanowi także źródło ekscytującej zabawy, element przygody i aktywizacji, wzmacniany dodatkowo przez pozornie błahe detale, takie jak kaski i okulary ochronne czy młotki.

Pierwszą grupę reliktyw działalności górniczej, istotnych dla edukacji geologicznej i geoturystyki, stanowią obiekty podziemne. Niestety, wiele nieczynnych sztolni z terenu Geoparku Przedgórze Sudeckie nie jest dostępnych dla zwykłego turysty (m. in. kopalnia chromitów na Czernicy w masywie Ślęży) lub są one całkowicie niezabezpieczone, jak liczne sztolnie i szyby po eksploatacji magnezytu w masywie Braszowic-Brzeźnicy. Jednakże obiekty, które zostały odpowiednio zaadaptowane na potrzeby ruchu turystycznego – sztolnia Robert w Szklarach oraz kopalnia złota w Złotym Stoku (położona na skraju Sudetów) – stanowią obecnie jedne z głównych atrakcji geoturystycznych w regionie.

Do drugiej grupy obiektów pogórnicznych zaliczyć można hałdy. Najcenniejsze zlokalizowane są w pobliżu dawnych kopalń podziemnych.

Stanowią (często jedyne łatwo dostępne) źródło wiedzy o skałach i minerałach występujących pod powierzchnią ziemi. Są też dobrym miejscem do objaśniania kwestii technicznych związanych z aspektami górnictwa i przeróbki surowców.

Trzecią grupą obiektów pogórnicznych o szczególnej roli geoedukacyjnej są widoczne pozostałości po górnictwie odkrywkowym w postaci nieczynnych kamieniołomów. Są to przeważnie obiekty najbardziej dostępne, częściowo położone przy drogach czy szlakach turystycznych, niekiedy już odpowiednio zagospodarowane (m. in. kamieniołom Włóki) i umożliwiające bezpośrednią prezentację skał (np. serpentynity i rodingity w Budzowie-Kolonii, gnejsy w Chałupkach), minerałów (Skałka Goethego) czy zachodzących w przeszłości geologicznej procesów (np. termiczny cios kolumnowy – słupy bazaltowe w kamieniołomie w Żelowicach).

THE ROLE OF THE POST-MINING OBJECTS FROM THE SUDETIC FORELAND GEOPARK IN GEOEDUCATION AND GEOTOURISM

*adits, heaps, abandoned quarries,
geoeducation, geotourism*

The geological diversity of the Sudetic Foreland Geopark area and its centuries-old mining traditions have a reflection in the remnants of former mining activities, in the form of abandoned quarries, old adits and post-mining heaps, which are still visible today. These objects have great geoeducational and geotouristic potential and can contribute to both the popularization of geological knowledge and the economic development of the region.